

М. В. Кічурчак

Фіскальна децентралізація як чинник удосконалення відтворення суспільних благ в економіці України

Розглянуто одну з важливих теоретико-практичних засад відтворення суспільних благ, пов'язану з детермінацією системи взаємовідносин між рівнями їх охоплення для забезпечення нівелювання горизонтальних і вертикальних дисбалансів надання таких благ. Визначено найважливіші світоглядні засади фіскальної децентралізації в трансформаційній економічній системі, основою чого стали моделі просторової організації виробництва суспільних благ, розвинені теорію фіскального федералізму; оцінено особливості відтворення суспільних благ на регіональному рівні в Україні та проаналізовано досвід Польщі. На засадах фіскальної децентралізації обґрунтовано найважливіші способи підвищення результативності виробництва таких благ в економічній системі України, що пов'язані з переходом від практики застосування м'яких бюджетних обмежень для субнаціонального урядування до більш жорстких і сприяння наданню більшої автономізації регіональним урядам через завершення розподілу сфер відповідальності.

Ключові слова: суспільні блага, відтворення, фіскальна децентралізація, місцевий бюджет, регіон, міжбюджетні трансферти.

До однієї з важливих теоретико-практичних проблем відтворення суспільних благ в економічній системі належить детермінація моделі взаємовідносин між рівнями їх охоплення, що пов'язано з потребою нівелювання горизонтальних і вертикальних дисбалансів надання таких благ. Особливої актуальності це набуває в Україні через перерозподіл повноважень між національним і субнаціональним рівнями, трансформацією пріоритетів і критеріїв продукування таких благ та інституціоналізацією найголовніших принципів фіскальної децентралізації (ФД). Наслідком чого є модифікація моделі відтворення суспільних благ, спрямована на зменшення просторових асиметрій їх виробництва і посилення автономізації субнаціонального урядування.

Наукові розвідки з питань диференціації виробництва суспільних благ на засадах ФД, формування пропозиції і задоволення попиту на національному та субнаціональному рівнях, формування місцевих бюджетів, удосконалення міжбюджетних відносин і проведення ФБ перебували у центрі уваги таких знаних учених, як Дж. Б'юкенен, О. Длугопольський, М. Кизим, М. Козоріз і Г. Возняк, Л. Лисяк, О. Молдован, В. Опарін, В. Оутс, І. Сторонянська, Ч. Тібу [1-11] та інших. Зважаючи на неабияку теоретико-практичну цінність наукових доробків відомих українських і зарубіжних науковців, залишаються не повною мірою з'ясованими окремі аспекти загальної проблеми, що стосуються досягнення позитивних зрушень у відтворенні суспільних благ на засадах ФД в Україні.

Метою статті є з'ясування основних закономірностей формування вітчизняної моделі ФД як підстави організації виробництва суспільних благ і обґрунтування найголовніших напрямів його поліпшення в економіці України. Для цього необхідно детермінувати світоглядні засади ФД; виокремити особливості такої децентралізації в системі виробництва суспільних благ; сформулювати низку пропозицій з поліпшення продукування таких благ у контексті реформування вітчизняної моделі ФД.

У другій половині ХХ ст. теоретичні дискусії з удосконалення виробництва суспільних благ призвели до формування світоглядних засад ФД. У межах конкурентної моделі відтворення суспільних благ детерміновано умовний поділ субнаціональних юрисдикцій на «бідних» і «багатих» [11, с. 94], що у практичній площині є підставою для індукування асиметрії продукування таких благ, поступового нівелювання принципу субсидіарності в їх забезпеченні в економічній системі та загострення внутрішніх просторових суперечностей. Одним з важливих

аспектів розв'язання наявної дихотомії стали умови визначення мінімальних стандартів виробництва суспільних благ і пошук компромісу в досягненні горизонтальної рівності. На підставі аналізу моделей фіскального вирівнювання при наданні чистих і квазічистих суспільних благ центральним і локальним урядами детерміновано умови обрахунку міжрегіональних трансфертів і чинники переборювання фіскальних намірів міграції індивідів у регіони з вищим рівнем добробуту [1, с. 154-158]. На теоретичному рівні вчені звернули увагу на існування вертикальних дисбалансів виробництва суспільних благ, обумовленого існуванням дефіциту субнаціональних (регіональних) бюджетів. Їх основною причиною є нечітке окреслення функцій з алокації ресурсів для виробництва суспільних благ для національного і субнаціонального урядів.

Дискусії щодо просторової організації виробництва суспільних благ і гармонізації інтересів споживачів на національному і субнаціональному рівнях детермінували у світоглядному аспекті комплекс умов, за яких досягається Парето-ефективність. Це стало підставою для становлення другої генерації теорії ФД, у якій при конструюванні моделі відтворення суспільних благ брали до уваги політичний процес, неповноту інформації при ухваленні рішень, м'які бюджетні обмеження, розподіл ризиків і міжюрисдикційне страхування [9, с. 356, 360-366]. У зв'язку з цим умови здійснення просторового виробництва суспільних благ доповнили чинниками інституціоналізації розподілу державних видатків і податкового тягара, визначення добробутних вигравів від ФД.

На пострадянському просторі світоглядні основи ФД відображено під час теоретичного конструювання національних моделей бюджетних систем. Наукові дискусії відомих українських учених стосовно ФД враховували унітарність країни, що призводило до виокремлення найважливіших інструментів підвищення результативності взаємодії між рівнями урядування при виробництві суспільних благ. Так, вітчизняними вченими сформовано напрями модернізації системи публічних фінансів і запровадження нової моделі публічного управління; визначено закономірності функціонування і принципи децентралізації фіскальних функцій держави задля підвищення ефективності надання суспільних благ для забезпечення сталого розвитку; проаналізовано сучасний стан міжбюджетних відносин, основні етапи розвитку міжбюджетного регулювання, формування методологічних основ розподілу видаткових повноважень органів місцевого самоврядування [2, с. 330-334; 4, с. 12-13; 6, с. 130-135; 7, с. 37-40; 12, с. 75-83]. У наукових доробках знаних українських учених вплив концепції ФД на виробництво суспільних благ відзначався такими особливостями: одночасне поєднання теоретичного конструювання та трансформації моделі виробництва таких благ під час становлення ринкової економічної системи; активне використання взаємодоповнюваної термінології (бюджетний федералізм, міжбюджетні відносини), що пов'язано з імплементацією найважливіших положень цієї теорії до вітчизняної практики бюджетування; обґрунтування запровадження вітчизняної моделі ФД, що враховує специфіку соціально-економічного розвитку регіонів, потребу посилення їх фінансової автономії, розбудову територіальної системи демократії.

У зв'язку з цим на емпіричному рівні визначимо основні закономірності виробництва суспільних благ з урахуванням особливостей ФД в економіці України. При відтворенні суспільних благ необхідно звернути увагу на характер використання інструментарію вирівнювання у зв'язку з вертикальними і горизонтальними дисбалансами місцевих бюджетів (табл. 1). В Україні у виробництві суспільних благ у 2000-2014 рр. протезуються посилення централізації з боку доходної частини зведеного бюджету і децентралізації – з боку його видатків. Якщо ще у 2001-2003 рр. структура доходів зведеного бюджету за видами бюджетів демонструвала прагнення до певної децентралізації, то від 2004 р. – прогресивних зрушень вже не спостерігали. У той час як з боку видатків зведеного бюджету за видами бюджетів існував чіткий тренд до передачі виробництва суспільних благ на субнаціональний рівень. У такий

Таблиця 1

Основні показники зведеного бюджету України за видами бюджетів

Показник	Вид бюджету	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.
		Доходи, %	ДБ*	70,86	67,72	68,64	70,01	75,11	77,41
	МБ	29,14	32,28	31,36	29,99	24,89	22,59	23,20	26,53
Видатки, %	ДБ*	64,71	59,74	58,70	58,57	62,25	63,24	58,74	57,49
	МБ	35,29	40,26	41,01	41,43	37,90	37,46	41,26	42,67
Дефіцит / профіцит, млн грн	ДБ*	3652	4029	7116	8318	5010	14252	28988	31630
	МБ	-2682	-4622	-5309	-8824	-16019	-22768	-32461	-38106
Дефіцит / профіцит, % ВВП	ДБ*	2,15	1,97	3,15	3,11	1,45	3,23	5,33	4,39
	МБ	-1,58	-2,26	-2,35	-3,30	-4,64	-5,16	-5,97	-5,29
Міжбюджетні трансферти, % доходів місцевих бюджетів		24,1	29,0	31,2	34,3	42,5	43,5	45,0	41,7
Показник	Вид бюджету	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	
Доходи, %	ДБ*	75,20	73,98	74,40	78,26	77,25	76,25	77,83	
	МБ	24,80	26,02	25,60	21,74	22,63	23,75	22,17	
Видатки, %	ДБ*	58,98	5,86	59,77	57,23	55,08	56,86	57,27	
	МБ	41,02	4,14	40,23	42,77	44,93	43,14	42,73	
Дефіцит / профіцит, млн грн	ДБ*	41644	21674	8168	73314	72890	50010	55349	
	МБ	-52955	-56107	-71505	-91614	-120419	-113065	-122408	
Дефіцит / профіцит, % ВВП	ДБ*	4,39	2,37	0,75	5,43	5,19	3,41	3,53	
	МБ	-5,59	-6,14	-6,61	-6,79	-8,57	-7,72	-7,81	
Міжбюджетні трансферти, % доходів місцевих бюджетів		43,0	46,2	48,8	52,3	55,2	52,4	56,5	

* ДБ – державний бюджет, МБ – місцевий бюджет.

Обчислено на підставі Статистичний щорічник України за 2000-2014 рр. – К., 2001-2015; Бюджет України 2001-2014 рр. Статистичний збірник. – К.: Міністерство фінансів України, 2002-2015.

спосіб посилювали суперечності вдтворення суспільних благ в економіці України, спричинені передачею частини функцій держави з їх виробництва на нижчий рівень і зруженням ресурсної бази локальних урядів.

Це свідчить про посилення вертикальних дисбалансів, бо у 2000-2014 рр. в абсолютних і відносних показниках дефіцит місцевих бюджетів зростав, у 2012 р. він досягнув свого пікового рівня (табл. 1). Погодимося з тим, що розбалансованість бюджетної системи України не є чимось новим, оскільки «практично в усіх країнах світу, за винятком деяких країн з середнім рівнем доходу, спостерігається явна тенденція до нарощування бюджетних дефіцитів і нагромадження державних боргів, особливо в країнах єврозони» [3, с. 365]. Якщо ж проаналізувати інші джерела, то в економічній системі України загострення дефіцитності місцевих бюджетів спостерігали у 2004 р., 2008-2010 рр., в інші періоди – вони були профіцитними (табл. 2), що обумовлювалося трансфертним перерозподілом коштів між рівнями бюджетної системи.

Така практика мала би призвести до створення сприятливих умов для інвестування у виробництво суспільних благ і поліпшення рівня добробуту як у регіонах, так і кумулятивно в країні. Але відбулося нівелювання наявних позитивів для місцевих юрисдикцій унаслідок нагромадження системних проблем у сфері виробництва суспільних благ, спричинених низькою якістю місцевого урядування. Якщо у 2000 р. результативність місцевого демократичного уряду України становила 4,75 бала, то у 2014 р. – 5,5 бала [13]. На думку українських учених, «спостерігається невідповідність сучасних тенденцій формування доходів місцевих бюджетів потребам зміцнення місцевого самоврядування через низький рівень власних доходів...; ... а в державі формується патерналістська модель відносин

Таблиця 2

Регіони з дефіцитом місцевих бюджетів з міжбюджетними трансфертами в Україні

Роки	Назва регіону	Кількість	Дефіцит / профіцит*, тис. грн.
2000	Волинська, Житомирська, Івано-Франківська, Одеська, Черкаська, Чернівецька області; м. Севастополь	7	272034,4
2001	Волинська, Одеська, Тернопільська області; м. Київ	4	87282,5
2002	Автономна Республіка Крим; Івано-Франківська область	2	516016,6
2003	Автономна Республіка Крим; Харківська область; м. Київ, м. Севастополь	4	446428,4
2004	Дніпропетровська, Донецька, Закарпатська, Запорізька, Львівська, Миколаївська, Одеська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Черкаська, Чернігівська області; м. Київ, м. Севастополь	15	-792469,4
2005	Донецька, Луганська, Рівненська, Харківська області; м. Київ, м. Севастополь	6	139333,7
2006	Автономна Республіка Крим; Донецька, Чернігівська області; м. Київ	4	75848,3
2007	м. Київ	1	2141158,4
2008	Автономна Республіка Крим; Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Одеська, Полтавська, Тернопільська Херсонська, Хмельницька, Чернівецька, Чернігівська області; м. Київ	18	-1622518,7
2009	Волинська, Київська, Луганська, Одеська області; м. Київ	5	-1740926,9
2010	Волинська, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Київська, Миколаївська, Сумська, Харківська Херсонська, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська області; м. Київ	13	-419446,6
2011	Кіровоградська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Харківська, Хмельницька області; м. Київ	7	499667,4
2012	м. Київ	1	2659530,1
2013	Волинська, Дніпропетровська, Луганська області; м. Київ	3	1116370,5
2014	Харківська область	1	6022346,2

* – загалом по місцевих бюджетах.

Обчислено на підставі Бюджет України 2001-2014 рр. Статистичний збірник. – К.: Міністерство фінансів України, 2002-2015.

між органами управління національного, регіонального і місцевого рівнів» [10, с. 46, 47]. У результаті чого «маємо постійні проблеми із збалансуванням бюджету, зростання боргового тягаря та повний провал регіональної політики» [8, с. 41].

У роки, коли фіксували дефіцит місцевих бюджетів (табл. 2), стрімко зростала кількість регіонів з розбалансованістю місцевих бюджетів, що є своєрідним індикатором зниження ефективності продукування суспільних благ в Україні. Це пов'язано з тим, що для субнаціональних урядів такий стан справ деформував напрями використання обмежених бюджетних ресурсів через часткове ігнорування витратків розвитку, необхідність забезпечення захищених статей місцевих бюджетів і непрозорі алгоритми розподілу. Унаслідок чого послаблення функціональної спроможності субнаціональних урядів надавати якісні суспільні блага детерміноване незбалансованістю розподілу повноважень, посиленням залежності від національного уряду і негармонізованістю чинної нормативно-правової бази.

Зважаючи на існування проблеми хронічного дефіциту місцевих бюджетів (табл. 1) та його відносності за окремими роками (табл. 2), для збалансування їх доходів і витратків активно використовували такий інструмент, як міжбюджетні трансферти. Якщо у 2000 р. було 9 регіонів з часткою міжбюджетних трансфертів в доходах місцевих бюджетів до 25%, 13 – 26-50% і 5 – більшою 51%, то у 2014 р. – вже 0,6 і 19 відповідно (рис. 1). Однією з важливих закономірностей

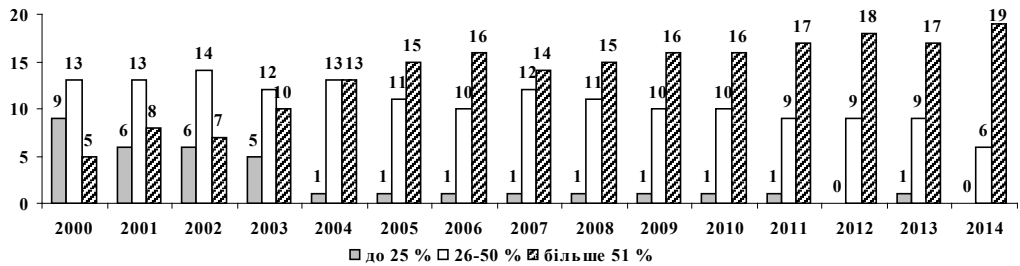

Рис. 1. Кількість регіонів за частками міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів у 2000-2014 рр., од.

Обчислено на підставі Бюджет України 2001-2014 роки. Статистичний збірник. – К.: Міністерство фінансів України, 2002-2015.

побудови моделі ФД як підґрунтя виробництва суспільних благ в економіці України є перманентність застосування м'яких бюджетних обмежень, посиленням регулятивних функцій держави та орієнтованістю на зовнішню допомогу.

Для виробництва суспільних благ в Україні на субнаціональному рівні це є ознакою нестабільності, обумовленої інертністю локальних урядів і суб'єктивізмом у призначенні міжбюджетних трансфертів. Погодимось з тим, що «основними бар'єрами, які гальмують розвиток бюджетного федералізму в Україні, є: відсутність механізмів стимулювання місцевих органів влади за реалізацію ефективних управлінських рішень у напрямках зниження тінізації економіки в регіонах, підвищення зайнятості і добробуту за рахунок використання місцевих ресурсів, впровадження нових інноваційних технологій» [5, с. 112]. Це сформувало підґрунтя для існування протиріч між стандартизацією надання суспільних благ і спроможністю субнаціональних урядів виконувати свої зобов'язання у цій сфері. Тому найголовнішими чинниками погіршення відтворення суспільних благ у контексті ФД стали незавершеність розподілу сфер відповідальності між юрисдикціями, наростання міжрегіональної конфліктності та недотримання прозорості ухвалення бюджетних рішень.

На підставі методології обчислення індексів ФД [14; 15] встановлено тенденції ФД в Україні у 2000-2014 рр. За ці роки в Україні значення індексів фіскальної автономії, фіскальної важливості і фіскальної децентралізації поступово зменшувалися, що вказувало на їх наближення до нижньої межі (0), обумовлюючи рух до централізації (табл. 3). Динаміка видаткового коефіцієнта, коефіцієнта доходної автономії в Україні була суперечливою, бо визначала не лише децентралізацію завдань для субнаціональних урядів, але й централізацію ухвалення рішень і посилення залежності від національного уряду. У ці роки зміна величини коефіцієнтів децентралізації власних доходів і залежності від трансфертів свідчила про негативні тенденції у запровадженні ФД при виробництві суспільних благ в Україні. Значення композитного коефіцієнта до 2005 р. знижувалося, а від 2006 р. були флюктуаційними, що вказувало на непослідовність реформ у сфері ФД.

Для порівняння, у Польщі і ЄС у 2013 р. значення коефіцієнта доходної автономії становило 43% і 53%, коефіцієнта децентралізації власних доходів – 15% і 13%; коефіцієнта залежності від трансфертів – 57% і 47%, композитного коефіцієнта – 22% і 18 % відповідно [15, с. 155-156]. Тому удосконалення виробництва суспільних благ передбачає проведення системних реформ у сфері ФД. Відзначимо, що часові межі посилення ФД в Україні охоплюватимуть середньо – і довгостроковий періоди, бо пов'язані з необхідністю адаптації модернізованих правил розподілу відповідальності між рівнями бюджетної системи у практику виробництва суспільних благ.

Таблиця 3

Динаміка індикаторів фіскальної децентралізації в Україні, %

Показник	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.
Індекс фіскальної автономії	77,06	71,27	70,06	66,59	56,40	56,63	55,06	59,47
Індекс фіскальної важливості	38,25	44,82	45,97	44,56	39,46	37,78	43,26	46,41
Індекс фіскальної децентралізації	54,29	56,52	56,75	54,47	47,17	46,25	48,80	52,54
Видатковий коефіцієнт	38,05	45,46	45,59	45,45	43,27	40,00	44,17	48,67
Коефіцієнт доходної автономії	75,93	71,02	68,78	65,72	57,53	56,48	55,00	58,29
Коефіцієнт децентралізації власних доходів	28,89	32,28	31,36	29,87	24,89	22,59	24,30	28,37
Коефіцієнт залежності від трансфертів	24,42	29,08	31,80	34,73	41,64	43,63	45,04	42,57
Композитний коефіцієнт	46,64	59,19	57,64	54,75	43,88	37,66	43,52	55,27
Показник	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	
Індекс фіскальної автономії	56,33	53,10	51,08	47,87	45,29	47,83	44,69	
Індекс фіскальної важливості	44,98	44,34	42,30	43,43	45,21	43,47	42,73	
Індекс фіскальної децентралізації	50,34	48,52	46,48	45,59	45,25	45,60	43,70	
Видатковий коефіцієнт	46,14	49,30	50,68	45,55	50,57	49,92	50,30	
Коефіцієнт доходної автономії	56,99	53,79	51,21	47,74	44,75	47,58	43,55	
Коефіцієнт децентралізації власних доходів	26,30	26,52	25,96	21,74	22,63	23,75	21,90	
Коефіцієнт залежності від трансфертів	42,50	45,62	48,66	52,41	55,91	52,68	57,94	
Композитний коефіцієнт	48,83	52,29	52,63	39,93	45,79	47,42	44,07	

Обчислено на підставі Бюджети України 2001-2014 рр. Статистичний збірник. – К.: Міністерство фінансів України, 2002-2015.

Прикладом цього є досвід Польщі, яка розпочала реформи у сфері ФД ще у 1999 р. в умовах глибокої соціально-економічної кризи та значно централізованої системи суспільних фінансів. Ці вихідні умови є дуже подібними до практики виробництва суспільних благ в Україні в досліджувані роки. Польські реформи передбачали надання більшої фіскальної самостійності для субнаціональних урядів і формування комплексу фіскальних правил, пов'язаних з імплементацією середньо – і довгострокового бюджетування [16, с. 278, 280], що до певної міри перегукується і з найголовнішими положеннями децентралізації та реформи державного управління в Україні. Причому у Польщі до 2014 р. важливу роль у зміні підходів до виробництва суспільних благ відіграли інституції ЄС, які сприяли збалансуванню доходів і видатків субнаціональних урядів через надання комплексної допомоги у межах Регіональних операційних програм, а від 2014 р. – ЄС буде скорочувати допомогу, що призведе до зменшення надходжень і згортання інвестиційної діяльності органів територіального самоврядування, обмежуючи виконання не завжди цільових і ефективних інвестицій [17, с. 156-159]. Адаптація досвіду Польщі для реформування виробництва суспільних благ шляхом ФД в Україні передбачає посилення співпраці субнаціональних урядів у цій сфері з відповідними інституціями ЄС, узгодженість середньо- і довгострокового планування державного і місцевого бюджетів і чітке окреслення меж взаємодії між рівнями урядування.

Таким чином, найголовнішими закономірностями формування вітчизняної моделі ФД як підґрунтя організації виробництва суспільних благ стали: адаптація світоглядних засад фіскального федералізму до теорій, концепцій і доктрин ФД, регламентованих національною специфікою їх теоретико-практичної реалізації; існування розбіжностей між задекларованими принципами ФД і наявним досвідом її впровадження у виробництво таких благ, проявами чого стали зростання залежності субнаціональних урядів від міжбюджетних трансфертів і невідповідність податкових надходжень реальним видаткам місцевих бюджетів.

Для поліпшення продукування таких благ у контексті реформування вітчизняної моделі ФД необхідно: перейти від практики застосування м'яких бюджетних обмежень для субнаціонального урядування до більш жорстких, підставою для чого

є модифікація підходів до реструктуризації податкових надходжень між рівнями виробництва таких благ; сприяти наданню більшої автономізації субнаціональним урядам через завершення розподілу сфер відповідальності, забезпечення транспарентності і підзвітності місцевим громадам, створення чітких алгоритмів розподілу і перерозподілу акумульованих коштів та активне використання інструментів середньо – і довгострокового бюджетування. Перспективи подальших наукових досліджень пов'язані із з'ясуванням особливостей ФД та оцінкою рівномірності виробництва суспільних благ у країнах-членах ЄС для адаптації цього досвіду до вітчизняних реалій.

Список використаних джерел

1. Buchanan J. M. An Efficiency Basis for Federal Fiscal Equalization / J. M. Buchanan, R. E. Wagner // *The Analysis of Public Output*. – NBER, 1970. – P. 139-162.
2. Деркач М. І. Децентралізація фіскальних функцій держави у контексті забезпечення сталого розвитку України / М. І. Деркач. – Дніпропетровськ : Стил, 2011. – 420 с.
3. Длугопольський О. В. Суспільний сектор економіки і публічні фінанси в епоху глобальних трансформацій / О. В. Длугопольський. – Тернопіль: Економічна думка, 2011. – 632 с.
4. Кизим М. О. Аналіз міжбюджетних відносин на сучасному етапі розвитку економіки України / М.О. Кизим, Ю.Б. Іванов, К.В. Голякова // *Проблеми економіки*. – 2010. – № 1. – С. 7-13.
5. Козоріз М. А. Проблеми розвитку бюджетного федералізму в Україні / М. А. Козоріз, Г. В. Возняк // *Вісник ТНЕУ*. – 2012. – № 1. – С. 108-115.
6. Лисяк Л. В. Розвиток міжбюджетних відносин в Україні в умовах податкового реформування / Л. В. Лисяк // *Економічний простір*. – 2014. – Вип. 81. – С. 125-137.
7. Молдован О. О. Модернізація системи публічних фінансів та запровадження нової моделі управління / О. О. Молдован, М. Постула // *Стратегічні пріоритети*. – 2014. – № 2. – С. 35-43.
8. Опарін В. М. Домінанти та пріоритети фінансового вирівнювання в Україні / В. М. Опарін // *Фінанси України*. – 2015. – № 6. – С. 29-43.
9. Oates W. E. Toward a Second-Generation Theory of Fiscal Federalism / W. E. Oates // *International Tax and Public Finance*. – 2005. – № 12. – P. 349-373.
10. Сторонянська І. З. Фінансова спроможність регіонів у контексті бюджетно-податкової децентралізації / І. З. Сторонянська, Л. Я. Бенюк // *Фінанси України*. – 2015. – № 6. – С. 44-57.
11. Tiebout Ch. M. An Economic Theory of Fiscal Decentralization / Ch. M. Tiebout // *Public Finances: Needs, Sources, and Utilization*. – NBER, 1961. – P. 79-96.
12. Фінансовий потенціал регіону: механізми формування та використання: монографія / наук. ред. М. А. Козоріз; Інститут регіональних досліджень НАН України. – Львів, 2012. – 307 с.
13. Nations in Transit 2003-2014 // Сайт Freedom House. – Режим доступу: <https://freedomhouse.org/report-types/nations-transit>
14. Vo D. H. Fiscal Decentralisation in Vietnam: Lessons from Selected Asian Nations / D. H. Vo // *Journal of the Asia Pacific Economy*. – 2009. – № 4 (14). – P. 399-419.
15. Division of powers between the European Union, member states, candidate and some potential candidate countries, and local and regional authorities: Fiscal decentralisation or federalism. – European Union, 2014. – November. – 228 p.
16. Report on Public Finance in EMU – 2012 // *European Economy*. – 2012. – № 4, July. – 341 p.
17. Wyszowska D. Przyszłość finansów samorządowych w Polsce w świetle ich potrzeb rozwojowych / D. Wyszowska // *Acta Universitatis Lodzianis. Folia Oeconomica. Future of Finance*. – 2014. – № 1 (299). – P. 151-163.

References

1. Buchanan, J. M., & Wagner, R. E. (1970). An Efficiency Basis for Federal Fiscal Equalization. In *The Analysis of Public Output* (pp. 139-162). NBER.
2. Derkach, M. I. (2011). *Detsentralizatsiia fiskalnykh funktsii derzhavy u konteksti zabezpechennia staloho rozvytku Ukrainy [Decentralization of the state fiscal functions in the context of the sustainable development providing in Ukraine]*. Dnipropetrovsk: Styl. [in Ukrainian].
3. Dluhopolskyi, O. V. (2011). *Suspilnyi sektor ekonomiky i publichni finansy v epokhu hlobalnykh transformatsii [Public sector and public finance under epoch of global transformation]*. Ternopil: Economic Thought. [in Ukrainian].
4. Kyzym, M. O., Ivanov, Y. B., & Holyakova, K. V. (2010). Analiz mizhbiudzhetynykh vidnosyn na suchasnomu etapi rozvytku ekonomiky Ukrainy [Analysis of the interbudgetary relations at in the present stage of development of economy of Ukraine]. *Problemy ekonomiky – The Problems of Economy*, 1, 7-13. [in Ukrainian].
5. Kozoriz, M. A., & Vozniak, H. V. (2012). Problemy rozvytku biudzhethnoho federalizmu v Ukraini [Issues of fiscal federalism development in Ukraine]. *Visnyk Ternopil's'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu – Bulletin of Ternopil National Economic University*, 1, 108-115. [in Ukrainian].

6. Lysyak, L. V. (2014). Rozvytok mizhbiudzhethnykh vidnosyn v Ukraini v umovakh podatkovoho reformuvannya [Development of intergovernmental relations in Ukraine in conditions of the tax reform]. In *Ekonomichnyy prostir [Economic Space]*: Vol. 81 (pp. 125-137). [in Ukrainian].
7. Moldovan, O. O., & Postula, M. (2014). Modernizatsiia systemy publichnykh finansiv ta zaprovadzhennia novoi modeli upravlinnia [Modernization of public finance and of the introduction of a new model of management]. In *Stratehichni priorytety [Strategic Priorities]*: Vol. 2 (pp. 35-43). [in Ukrainian].
8. Oparin, V. M. (2015). Dominanty ta priorytety finansovoho vyrviniuvannia v Ukraini [Dominants and priorities of the financial equalisation in Ukraine]. *Finansy Ukrayiny – Finance of Ukraine*, 6, 29-43. [in Ukrainian].
9. Oates, W. E. (2005). Toward a Second-Generation Theory of Fiscal Federalism. *International Tax and Public Finance*, 12, 349-373.
10. Storonyanska, I. Z., & Benovska, L. Y. (2015). Finansova spromozhnist rehioniv u konteksti biudzhethno-podatkovoi detsentralizatsii [Financial capacity of regions in the context of the fiscal-budgetary decentralization]. *Finansy Ukrayiny – Finance of Ukraine*, 6, 44-57. [in Ukrainian].
11. Tiebout, Ch.M. (1961). An Economic Theory of Fiscal Decentralization. In *Public Finances: Needs, Sources, and Utilization*, 79-96. NBER.
12. Kozoriz, M. A. (Ed.). (2010). *Finansovyy potentsial rehionu: mekhanizmy formuvannya ta vykorystannya. Seriya: Problemy rehional'noho rozvytku [The financial potential of the region: mechanisms of formation and use]*. Lviv: Institute of Regional Research of the NAS of Ukraine. [in Ukrainian].
13. Nations in Transit 2003-2014 (2014). Website Freedom House. Retrieved from <https://freedomhouse.org/report-types/nations-transit>
14. Vo, D. H. (2009). Fiscal Decentralisation in Vietnam: Lessons from Selected Asian Nations. *Journal of the Asia Pacific Economy*, 4 (14), 399-419.
15. Division of powers between the European Union, member states, candidate and some potential candidate countries, and local and regional authorities: Fiscal decentralisation or federalism. (2014). European Union, November.
16. Report on Public Finance in EMU (2012). *European Economy*, 4, July.
17. Wyszowska, D. (2014). Przyszłość finansów samorządowych w Polsce w świetle ich potrzeb rozwojowych. In *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Oeconomica. Future of Finance*: 1 (299) (pp. 151-163).

Kichurchak M. V. Fiscal decentralization as the factor of the public goods reproduction improvement in Ukrainian economy.

One of the most important theoretic-practical principles of the public goods reproduction related to the determining of the relationship system between the levels of their coverage to support leveling of the horizontal and vertical imbalances of such goods providing is considered. The purpose is to find out the basic regularities of forming of the fiscal decentralization domestic model as the bottom ground to organize the public goods production and to form the main directions of its improvement in Ukrainian economy. The research is based on the induction and deduction, historical, synthesis and comparative analysis methods. The most important world outlook peculiarities of the fiscal decentralization in the transforming economic system are determined on the basis of spatial organization models of the public goods production, developed by the fiscal federalism theory. In Ukraine the peculiarities of the public goods production at the regional level were estimated by using such indicators as the revenues and expenditures of the local budgets and intergovernmental transferences; characteristics of the development of the national fiscal decentralization model were specified and the Polish experience was analyzed. The indexes of fiscal decentralization were calculated; their dynamics is analyzed for Ukraine and compared with the same indicators for Poland and European Union. According to the fiscal decentralization principles the most significant approaches to increase the public goods production effectiveness in Ukraine have been grounded to propose: moving from the practice of using the soft budget constrains for the subnational government to more hard ones basing on the modification of the approaches to the tax proceeds restructuring between the levels of the public goods productions; promotion of bigger autonomy for the local governments through completing of the responsibility spheres sharing, providing transparency and accountability to the local communities, forming of clear algorithms of the distribution and redistribution of the accumulated budgetary resources and active use of the medium- and long-term budgeting tools.

Keywords: public goods, reproduction, fiscal decentralization, local budget, region, intergovernmental transferences.

Кічурчак Маріанна Василівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки України Львівського національного університету імені Івана Франка (e-mail: marianna_kichurchak@ukr.net).

Kichurchak Marianna Vasyilivna – Ph.D. (Econ.), Assoc. Prof., Associate Professor of the Department of Economy of Ukraine of the Ivan Franko National University of Lviv.

Надійшло 12.04.2016 р.